

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU9

Rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå i ett annat land

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lag om rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå inom EES, i Schweiz och i Förenade kungariket. Rätten till ledighet ska gälla politiska uppdrag som motsvarar sådana svenska uppdrag som ger rätt till ledighet enligt kommunallagen.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:44 Rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå i ett annat land.

Två yrkanden i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå i ett annat land	5
Reservation	8
Rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå i ett annat land (SD).....	8
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Propositionen	9
Följdmotionen	9
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå i ett annat land

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om rätt till ledighet för politiska uppdrag inom EES, i Schweiz och i Förenade kungariket.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:44 och avslår motion 2021/22:4332 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation (SD)

Stockholm den 20 januari 2022

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Marie Granlund (S), Lars Jilmstad (M), Matheus Enholm (SD), Per-Arne Håkansson (S), Mia Sydow Mölleby (V), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Tuve Skånberg (KD), Tina Acketoft (L), Mikael Strandman (SD), Camilla Hansén (MP), Erik Ottoson (M), Erik Ezelius (S) och Linda Modig (C).

Redogörelse för ärendet

I propositionen lämnas förslag på en ny lag med bestämmelser om rätt till ledighet från en anställning i Sverige för ett politiskt uppdrag på lokal eller regional nivå i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Schweiz eller i Förenade kungariket. Rätten till ledighet ska gälla politiska uppdrag som motsvarar sådana svenska uppdrag som ger rätt till ledighet enligt kommunallagen (2017:725).

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Ärendets beredning fram till dess att regeringen beslutat propositionen framgår av propositionens avsnitt Ärendet och dess beredning. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

En motion har väckts med anledning av propositionen. Förslagen i motionen finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå i ett annat land

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar förslaget till lag om rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå inom EES, i Schweiz och i Förenade kungariket. Riksdagen avslår en begäran om avslag på propositionen liksom ett motionsyrkande om ett tillkännagivande om informella överenskommelser inom Norden för sådana uppdrag. Jämför reservationen (SD).

Propositionen

Regeringen föreslår att det införs en rätt till ledighet från en anställning i Sverige för den som har ett politiskt uppdrag på lokal eller regional nivå i något av vissa andra länder.

I propositionen uppmärksammas att gränspendling för arbete förekommer mellan Sverige och många andra europeiska länder. Merparten av de som arbetspendlar från Sverige till ett annat land pendlar till Danmark, Finland eller Norge. Enligt uppgifter från Västra Götalandsregionens statistikdatabas arbetspendlade ca 29 890 personer från Sverige till Norge 2014, och ca 870 personer från Norge till Sverige. År 2015 pendlade enligt Öresunds-databasen ca 14 050 personer från Sverige till Danmark och 1 690 personer från Danmark till Sverige. Tillgänglig statistik tyder på att gränspendlingen varierar över tid.

Vidare noterar regeringen att frågan om rätt till ledighet för personer som har ett politiskt uppdrag på lokal eller regional nivå i ett annat nordiskt land än där personen är anställd, inom det nordiska gränshindersamarbetet har uppmärksammats som ett gränshinder som det är angeläget att hitta en lösning på. Enligt Öresundskommittén och Nordiska rådet innebär det ett allvarligt gränshinder och en inskränkning av demokratin att en förtroendevald politiker med arbete i ett annat land inte har motsvarande rätt till ledighet som en förtroendevald som har ett arbete i samma land där personen har ett politiskt uppdrag. Den bristande möjligheten till tjänstledighet för politiska uppdrag beskrivs dels som ett hinder för den som vill vara politiskt aktiv i sitt hemland men som arbetar i ett annat land, dels som ett möjligt hinder för de företag som vill anställa en sådan person. Den nuvarande ordningen anses även hämma den demokratiska processen eftersom gränspendlare inte får samma förutsättningar att delta i det politiska arbetet som de personer som bor, arbetar och har förtroendeuppdrag i samma land.

Regeringen framhåller att en reglering måste utformas med beaktande av de generella EU-rättsliga reglerna och principerna. Det finns enligt regeringen skäl att anta att en reglering som endast avser ledighet för personer med politiska uppdrag inom Norden inte kan anses förenlig med EU-rättens förbud mot diskriminering av arbetstagare på grund av nationalitet. Genom EES-avtalet gäller motsvarande reglering i hela EES-området. Med beaktande av dessa EU-rättsliga principer bör den reglering som föreslås avse alla personer med anställningar i Sverige som innehar politiska uppdrag på lokal och regional nivå inom EES-området. Med hänsyn till avtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Schweiziska edsförbundet, å andra sidan, om fri rörlighet för personer finns skäl att låta lagförslaget inkludera anställda i Sverige med politiska uppdrag i Schweiz. Slutligen finns motsvarande bestämmelser om fri rörlighet för en viss grupp personer i avtalet om Förenade kungariket Storbritannien och Nordirländs utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen. För att underlätta tillämpningen av det föreslagna regelverket är det enligt regeringen lämpligt att inkludera samtliga personer med politiska uppdrag i Förenade kungariket och inte bara de särskilda medborgarna.

Rätten till ledighet från en anställning i Sverige föreslås således gälla den som har ett politiskt uppdrag på lokal eller regional nivå i en annan stat inom EES, i Schweiz eller i Förenade kungariket. Det ska avse uppdrag som motsvarar något av följande uppdrag i Sverige som ger rätt till ledighet enligt kommunallagen:

- ”förtroendevald ledamot eller ersättare i fullmäktige, nämnd eller fullmäktigeberedning eller revisor,
- kommunalråd, borgarråd, regionråd, oppositionsråd eller annat förtroendeuppdrag som fullgörs på heltid eller betydande del av heltid,
- förtroendevald ledamot eller ersättare i beslutande församling, beslutande församlings beredning, förbundsstyrelse eller annan nämnd eller revisor i ett kommunalförbund, och
- av fullmäktige utsedd styrelseledamot, styrelsesuppleant, lekmanarevisor, motsvarande annan revisor eller suppleant för revisor i ett kommunalt bolag, en kommunal stiftelse eller en kommunal förening.”

Den föreslagna ledigheten bör enligt regeringen vara likvärdig med rätten till ledighet för förtroendeuppdrag i Sverige enligt kommunallagen. Det politiska uppdraget ska enligt förslaget ge rätt till den ledighet från anställningen som behövs för att uppdraget ska kunna fullgöras. Ledigheten ska omfatta tid för möten som är nödvändiga för uppdraget, resor till och från möten och behövlig dygnsvila omedelbart före eller efter möten.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Motionen

Matheus Enholm m.fl. (SD) har i kommittémotion 2021/22:4332 yrkat dels avslag på propositionen (yrkande 1), dels ett tillkännagivande om att frågan om tjänstledighet för lokal- och regionalpolitiska uppdrag i andra länder bör lösas genom informella överenskommelser samt inom ramen för det nordiska samarbetet (yrkande 2). De anför bl.a. följande. Legitimiteten bakom rätten till ledighet för politiska uppdrag bygger på att sådana uppdrag är av vikt för just den svenska demokratin och därmed det svenska samhällets funktion. Lokal- och regionalpolitiska uppdrag i andra länder är inte av uppenbar vikt för det svenska folkstyret. Därför kan det som huvudregel inte heller finnas anledning till att utländska politiska uppdrag ska utgöra grund för rätt till ledighet. Emellertid kan det vara befogat att göra avsteg från denna princip, om avsteget är ömsesidigt och leder till att den svenska demokratis funktion förbättras. Det nuvarande förslaget skulle dock enligt motionärerna innebära helt ensidiga svenska liberaliseringar.

De sakförhållanden som gett upphov till propositionen, anför motionärerna, är en specifikt nordisk problematik. Motionärerna ställer sig bakom 2014 års gemensamma nordiska deklaration om förtroendevaldas tjänstledighet. Frågan om rätt till ledighet för enskilda lokalpolitiskt aktiva gränspendlare inom Norden lämpar sig enligt motionärerna bäst för att lösas genom informella överenskommelser mellan de berörda parterna eller inom ramarna för etablerade nordiska samarbetsstrukturer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömningar. Utskottet föreslår därför att riksdagen antar förslaget till lag om rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå i ett annat land samt avslår motionen.

Reservation

Rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå i ett annat land (SD)

av Matheus Enholm (SD), Fredrik Lindahl (SD) och Mikael Strandman (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen

- a) avslår regeringens förslag,
- b) ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4332 av Matheus Enholm m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår proposition 2021/22:44.

Ställningstagande

Legitimiteten bakom rätten till ledighet för politiska uppdrag bygger på att sådana uppdrag är av vikt för just den svenska demokratin och därmed det svenska samhällets funktion. Lokal- och regionalpolitiska uppdrag i andra länder är enligt vår mening inte av uppenbar vikt för det svenska folkstyret. Därför kan det som huvudregel inte heller finnas anledning att utländska politiska uppdrag ska utgöra grund för rätt till ledighet. Emellertid kan det vara befogat att göra avsteg från denna princip, om avsteget är ömsesidigt och leder till att den svenska demokratins funktion förbättras. Regeringens förslag skulle dock innebära helt ensidiga svenska liberaliseringar. Riksdagen bör därför avslå propositionen.

De sakförhållanden som gett upphov till propositionen är, som vi ser det, en specifikt nordisk problematik. Vi ställer oss bakom 2014 års gemensamma nordiska deklaration om förtroendevaldas tjänstledighet. Frågan om rätt till ledighet för enskilda lokalpolitiskt aktiva gränspendlare inom Norden lämpar sig enligt vår mening bäst för att lösas genom informella överenskommelser mellan de berörda parterna eller inom ramarna för etablerade nordiska samarbetsstrukturer. Detta bör riksdagen tillkännager för regeringen.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:44 Rätt till ledighet för politiska uppdrag på lokal och regional nivå i ett annat land:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om rätt till ledighet för politiska uppdrag inom EES, i Schweiz och i Förenade kungariket.

Följdmotionen

2021/22:4332 av Matheus Enholm m.fl. (SD):

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att frågan om tjänstledighet för lokal- och regionalpolitiska uppdrag i andra länder bör lösas genom informella överenskommelser samt inom ramarna för det nordiska samarbetet och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om rätt till ledighet för politiska uppdrag inom EES, i Schweiz och i Förenade kungariket

Härigenom föreskrivs följande.

1 § En person som har ett politiskt uppdrag på lokal eller regional nivå i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Schweiz eller i Förenade kungariket har rätt till ledighet från sin anställning i Sverige i den omfattning som anges i denna lag.

2 § Rätten till ledighet gäller den som har ett politiskt uppdrag som motsvarar något av följande uppdrag i Sverige som ger rätt till ledighet enligt kommunallagen (2017:725):

1. förtroendevald ledamot eller ersättare i fullmäktige, nämnd eller fullmäktigeberedning eller revisor,
2. kommunalråd, borgarråd, regionråd, oppositionsråd eller annat förtroendeuppdrag som fullgörs på heltid eller betydande del av heltid,
3. förtroendevald ledamot eller ersättare i beslutande församling, beslutande församlings beredning, förbundsstyrelse eller annan nämnd eller revisor i ett kommunalförbund, och
4. av fullmäktige utsedd styrelseledamot, styrelsesuppleant, lekmanarevisor, motsvarande annan revisor eller suppleant för revisor i ett kommunalt bolag, en kommunal stiftelse eller en kommunal förening.

3 § Det politiska uppdraget ger rätt till den ledighet från anställningen som behövs för att uppdraget ska kunna fullgöras. Ledigheten ska omfatta tid för

1. möten som är nödvändiga för uppdraget,
2. resor till och från möten, och
3. behövlig dygnsvila omedelbart före eller efter möten.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2022.